Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

16 päivänä toukokuuta 2013 *

SEUT 45 artikla — Asetus (ETY) N:o 1408/71 — 10 artikla — Vanhuusetuudet — Vakinainen asuinpaikka kahdessa eri jäsenvaltiossa — Yhdessä jäsenvaltiossa myönnetty leskeneläke ja toisessa jäsenvaltiossa myönnetty vanhuuseläke — Toisen etuuden poistaminen — Perusteettomasti maksetuiksi väitettyjen etuuksien takaisinperintä

Asiassa C-589/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku (Puola) on esittänyt 2.12.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.12.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Janina Wencel

vastaan

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit M. Ilešič, J.-J. Kasel (esittelevä tuomari), M. Safjan ja M. Berger,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.3.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, asiamiehinään K. M. Kalinowska, U. Kulisiewicz ja A. Szybkie,

— Puolan hallitus, asiamiehinään M. Szpunar, J. Faldyga ja A. Siwek,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Möller,

— Euroopan komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja M. Owsiany-Hornung,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.5.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 20 artiklan 2 kohdan ja SEUT 21 artiklan sekä sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 17.6.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 592/2008 (EUVL L 117, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), tiettyjen säännösten tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Janina Wencel ja Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku (sosiaaliturvalaitoksen Białystokin osasto, jäljempänä ZUS) ja joka koskee Wencelin oikeutta vanhuuseläkkeeseen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan h alakohdassa ”asuminen” määritellään vakinaiseksi oleskeluksi tietyssä paikassa.

4 Asetuksen N:o 1408/71 6 artiklan b alakohdan mukaan kyseisellä asetuksella korvataan sen soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden ja asioiden osalta kaikkien sosiaaliturvasopimusten määräykset, jotka sitovat ainakin kahta jäsenvaltiota.

5 Asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan, jonka otsikko on ”Kansainväliset määräykset, joihin tämä asetus ei vaikuta”, 2 kohdan c alakohdassa säädetään, että edelleen sovelletaan ”jäsenvaltioiden jo ennen tämän asetuksen soveltamisen alkamispäivää tekemien tiettyjen sosiaaliturvasopimusten määräyks[iä], mikäli ne ovat etuudensaajien kannalta edullisempia tai jos ne johtuvat tietyistä historiallisista olosuhteista ja niiden vaikutus on ajallisesti rajoitettu, jos ne ilmoitetaan liitteessä III”.

6 Asetuksen N:o 1408/71 liitteen III mukaisesti edelleen sovellettaviin sosiaaliturvasopimuksiin kuuluu muun muassa sosiaaliturvasta 8.12.1990 Saksan ja Puolan välillä tehdyn sopimuksen (umowa polsko-niemiecka o zabezpieczeniu społecznym; Dz. U. 1991, nro 108, järjestysnumero 468) 27 artiklan 2–4 kohdassa määriteltyjen edellytysten ja soveltamisalan mukaisesti vanhuus- ja työtapaturmamääräyksistä 9.10.1975 tehty Saksan liittotasavallan ja Puolan kansantasavallan sopimus (umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym; Dz. U. 1976, nro 16, järjestysnumero 101), sellaisena kuin se on muutettuna (jäljempänä 9.10.1975 tehty sopimus).

7 Asetuksen N:o 1408/71 10 artiklan, jonka otsikko on ”Asumista koskevasta edellytyksestä luopuminen – Pakollisen vakuutuksen vaikutus maksujen palauttamiseen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, työkyvyttömyys-, vanhuus- tai jälkeenjääneiden rahaetuuksia, työtapaturma- tai ammattitautieläkkeitä ja kuolemantapauksen johdosta annettavia avustuksia, joihin on saavutettu oikeus yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, ei saa vähentää, muuttaa, keskeyttää, peruuttaa tai takavarikoida sen vuoksi, että etuuden saaja asuu muun jäsenvaltion alueella kuin sen, jossa maksamisesta vastuussa oleva laitos sijaitsee.

– –”

8 Asetuksen N:o 1408/71 12 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Tällä asetuksella ei anneta eikä pysytetä oikeutta useisiin samanlaisiin etuuksiin yhden ja saman pakollisen vakuutuskauden perusteella – –.

2. Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä voidaan soveltaa muiden sosiaaliturvaetuuksien ollessa päällekkäisiä tai muun tulon vuoksi, vaikka tällaiset etuudet saavutettiin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tai tällainen tulo ansaittiin toisen jäsenvaltion alueella.”

9 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 1 kohdan mukaan ”henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään [II] osaston säännösten mukaisesti”.

10 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu: -

– –

f) henkilö, johon jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta ilman, että toisen jäsenvaltion lainsäädäntö tulee sovellettavaksi häneen – –, kuuluu sen jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu, yksinomaan tämän lainsäädännön määräysten mukaisesti.”

11 Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä luvussa samanlaisten etuuksien päällekkäisyydellä tarkoitetaan: kaikkien sellaisten työkyvyttömyys-, vanhuus- ja jälkeenjääneiden etuuksien päällekkäisyyttä, jotka on laskettu tai myönnetty saman henkilön osalta täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien perusteella.

2. Tässä luvussa erilaisten etuuksien päällekkäisyydellä tarkoitetaan kaikkien sellaisten etuuksien päällekkäisyyttä, joiden ei voida katsoa olevan 1 kohdan mukaan samanlaisia.

3. Seuraavia sääntöjä sovelletaan sellaisten pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevien säännösten soveltamiseen, joista säädetään jäsenvaltion lainsäädännössä työkyvyttömyys-, vanhuus- tai jälkeenjääneen etuuden ollessa päällekkäinen samanlaisen etuuden, erilaisen etuuden tai muun tulon kanssa:

– –

d) Jos pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia säännöksiä sovelletaan vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön nojalla siksi, että se, jonka etua asia koskee, saa samanlaisia tai erilaisia etuuksia toisten jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan tai muiden jäsenvaltioiden alueella ansaittua muuta tuloa, ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavaa etuutta voidaan alentaa vain muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan maksettavien etuuksien tai niiden alueella ansaitun tulon määrällä.”

Saksan ja Puolan välillä tehdyt sopimukset

12 Saksan ja Puolan välillä 9.10.1975 tehdyn sopimuksen 4 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Eläkevakuutuksesta maksettavat eläkkeet myöntää sen valtion sosiaaliturvalaitos, jonka alueella etuudensaaja asuu, kyseiseen laitokseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

2. Vahvistaessaan eläkeoikeuden 1 kohdassa tarkoitettuun laitokseen sovellettavien sääntöjen mukaisesti kyseinen laitos ottaa toisessa valtiossa täyttyneet vakuutuskaudet, työskentelykaudet ja muut vastaavat kaudet huomioon ikään kuin ne olisivat täyttyneet ensiksi mainitun valtion alueella.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettu eläke myönnetään vain sen ajan, jonka etuudensaaja asuu sen valtion alueella, jonka sosiaaliturvalaitos vahvistaa eläkeoikeuden. Kyseisellä ajanjaksolla etuudensaajalla ei ole toisessa valtiossa täytettyihin vakuutuskausiin, työskentelykausiin tai muihin vastaaviin kausiin perustuvia oikeuksia toisen valtion sosiaaliturvalaitoksesta – –”

13 Sosiaaliturvasta 8.12.1990 Saksan ja Puolan välillä tehdyn sopimuksen 27 artiklan 2 kohdan mukaan oikeuksia ja etuoikeuksia, jotka on saavutettu 9.10.1975 tehdyn sopimuksen nojalla toisessa näistä sopimusvaltioista viimeistään 1.1.1991, ei saateta kyseenalaiseksi niin kauan kuin etuudensaaja asuu kyseisen valtion alueella.

Puolan säännöstö

14 Puolassa vanhuus- ja muita eläkkeitä säännellään sosiaalivakuutuskassasta maksettavista vanhuus- ja muista eläkkeistä 17.12.1998 annetulla lailla (ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), sellaisena kuin se on konsolidoituna (Dz. U. 2009, nro 153, järjestysnumero 1227; jäljempänä eläkelaki).

15 Kyseisen lain 114 §:n 1 momentin mukaan oikeus etuuteen tai etuuden suuruus arvioidaan asianomaisen hakemuksesta tai viran puolesta uudelleen, jos etuuksia koskevan päätöksen voimaantulon jälkeen esitetään uusia todisteita tai ilmenee, että jo ennen päätöksen tekemistä vallinneet olosuhteet vaikuttavat etuutta koskevaan oikeuteen tai etuuden suuruuteen.

16 Mainitun lain 138 §:n 1 ja 2 momentin mukaan henkilö, joka on perusteettomasti saanut etuuksia, on velvollinen maksamaan ne takaisin. Perusteettomasti saatuina etuuksina pidetään etuuksia, jotka on maksettu, vaikka on olemassa olosuhteita, joiden vuoksi oikeus etuuteen raukeaa tai lakkaa taikka suorituksen maksaminen lopetetaan kokonaan tai osittain, jos etuudensaajalle on ilmoitettu, että hänellä ei ollut oikeutta etuuden saamiseen.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Wencel on vuonna 1930 syntynyt Puolan kansalainen, joka on vuodesta 1954 lähtien ollut merkittynä Białystokin kaupungin (Puola) väestörekisteriin. Wencelin solmittua avioliiton vuonna 1975 hänen aviomiehensä, joka myös oli Puolan kansalainen, asettui Frankfurt am Mainiin (Saksa), joka rekisteröitiin miehen asuinpaikaksi ja jossa mies työskenteli työsuhteessa, jossa hänen oli maksettava sosiaalivakuutusmaksuja. Vuodesta 1984 lähtien mies sai Saksassa työkyvyttömyyseläkettä. Wencel matkusti usein aviopuolisonsa luo kyseiseen jäsenvaltioon, ja tämä puolestaan vietti kaikki lomat ja vapaapäivät Puolassa.

18 Frankfurt am Mainin kaupungin hallinnon antaman asuinpaikkatodistuksen mukaan Wencel on asunut vakinaisesti Saksassa vuodesta 1984 lähtien. Hän sai Saksassa oleskeluluvan, mutta ei milloinkaan työskennellyt siellä. Vuodesta 1984 vuoteen 1990 hän kuitenkin työskenteli miniänsä luona Puolassa lastenhoitajana. ZUS myönsi 24.10.1990 tekemällään päätöksellä Wencelille Puolassa täyttyneiden kausien perusteella oikeuden puolalaiseen vanhuuseläkkeeseen. Wencelin aviomies kuoli vuonna 2008, mistä lähtien Wencel on saanut saksalaisen vakuutuslaitoksen maksamaa leskeneläkettä, joka maksetaan muun muassa sen vuoksi, että hän asuu vakinaisesti Saksassa. Nykyään hän asuu poikansa, miniänsä ja lastenlastensa luona Puolassa.

19 ZUS sai vuonna 2009 tietää, että Wencelin asuinpaikaksi oli ilmoitettu sekä Puola että Saksa. Wencel vahvisti 24.11.2009 päivätyllä ilmoituksella asuvansa Saksassa mutta viettävänsä kaikki lomansa ja vapaapäivänsä Puolassa, ja tähän ilmoitukseen nojautuen ZUS teki eläkelain 114 ja 138 §:n perusteella kaksi päätöstä.

20 Ensimmäisellä, 26.11.2009 tekemällään päätöksellä ZUS kumosi vanhuuseläkkeen myöntämisestä 24.10.1990 tehdyn päätöksen ja lopetti eläkkeen maksamisen. ZUS:n mukaan vanhuuseläkehakemuksen ratkaisee 9.10.1975 tehdyn sopimuksen 4 artiklan nojalla yksin sen valtion vakuutuslaitos, jossa hakija asuu. Koska Wencel oli asunut vakinaisesti Saksassa vuodesta 1975 lähtien, hänellä ei ollut oikeutta vanhuuseläkkeeseen puolalaisesta vakuutusjärjestelmästä. Toisella, 23.12.2009 tekemällään päätöksellä ZUS vaati Wenceliä palauttamaan perusteettomasti maksetun vanhuuseläkkeen kolmelta edeltävältä vuodelta.

21 Wencel nosti kummastakin päätöksestä kanteen Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstokussa (Białystokin alueellinen työ- ja sosiaaliturva-asioita käsittelevä alioikeus) vedoten siihen, että liikkumis- ja oleskeluvapautta koskevia unionin oikeuden määräyksiä ja säännöksiä oli rikottu. Wencelin mukaan häneltä ei näet voida evätä oikeutta vanhuuseläkkeeseen Puolassa sillä perusteella, että hänellä on kaksi vakinaista asuinpaikkaa. Wencel väittää lisäksi laatineensa 24.11.2009 päivätyn ilmoituksen kiireessä ja ZUS:n työntekijöiden painostamana, minkä vuoksi se ei vastaa todellisuutta.

22 Kyseinen tuomioistuin hylkäsi Wencelin kanteen 15.9.2010 antamallaan tuomiolla sillä perusteella, että vaikka henkilö voi olla rekisteröity maassa asuvana henkilönä kahdessa eri jäsenvaltiossa, 9.10.1975 tehdyn sopimuksen 4 artiklassa suljetaan pois se mahdollisuus, että tällaisella henkilöllä voisi olla kaksi erillistä elinetujen keskusta. Koska Wencelin elinetujen keskus oli siirtynyt Saksaan, toimivalta oli siirtynyt Saksan sosiaaliturvalaitokselle. Sitä paitsi Wencel ei eläkkeen myöntämistä koskevaan päätökseen sisältyvästä ohjeesta huolimatta ollut ilmoittanut ZUS:lle päätöksestään muuttaa pois Puolasta.

23 Wencel valitti tästä tuomiosta Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstokuun.

24 Kyseisen tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 1408/71 10 artiklasta ilmenee, että jossain jäsenvaltiossa asuvalta henkilöltä ei voida viedä oikeutta sellaiseen etuuteen, joka on myönnetty hänelle toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Vaikka artiklassa ei tarkoiteta tilannetta, jossa henkilö asuu vakinaisesti kahdessa paikassa yhtä aikaa, on lähdettävä siitä, että mainittu 10 artikla kattaa myös tällaiset henkilöt. Lueteltuaan kaikki tosiseikat, jotka puhuvat sen puolesta, että Wencelillä oli todella yhtä aikaa kaksi vakinaista asuinpaikkaa ja että vuodesta 1975 vuoteen 2008 hän vietti puolet ajastaan Puolassa ja puolet Saksassa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Wencelin tilanne on epätyypillinen ja että se seikka, ettei hän antanut ilmoitusta elinetujensa keskuksen siirtämisestä, on osoitus siitä, että hän katsoi itsellään olevan tosiasiallisesti kaksi toisiaan vastaavaa asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan h alakohdassa tarkoitettua asuinpaikkaa.

25 Muutoksenhakutuomioistuin on tämän vuoksi tuonut esiin epäilyksensä siitä, voidaanko Wencelin oikeudet etuuksiin evätä pelkästään siksi, että hänellä on kaksi vakinaista asuinpaikkaa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan ZUS:n päätökset ovat Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden periaatteen vastaisia.

26 Koska 9.10.1975 tehdyn sopimuksen määräyksiä sovelletaan – Puolan tasavallan liityttyä unioniin vuonna 2004 – asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti vain, jos ne eivät ole kyseisen asetuksen säännöksiä epäedullisempia, Wencelin oikeutta etuuksiin ei kyseisen tuomioistuimen mukaan näet saa SEUT 20 ja SEUT 21 artiklan ja mainitun asetuksen 10 artiklan nojalla vähentää sillä perusteella, että hänellä oli yli 30 vuoden ajan kaksi toisiaan vastaavaa asuinpaikkaa.

27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lisäksi, voidaanko vanhuuseläkkeen myöntäminen peruuttaa taannehtivasti, vaikka etuudensaajalle ei kerrottu velvollisuudesta ilmoittaa kaikista seikoista, jotka voivat vaikuttaa toimivaltaisen vakuutuslaitoksen päätöksentekoon vanhuuseläkettä koskevia hakemuksia käsiteltäessä.

28 Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – asetuksen – – N:o 1408/71 10 artiklaa tulkittava SEUT 21 artiklan ja SEUT 20 artiklan 2 kohdassa vahvistetun oikeutta liikkua vapaasti ja oleskella Euroopan unionin jäsenvaltioissa koskevan periaatteen valossa siten, että rahallisia vanhuusetuuksia, joihin on saavutettu oikeus yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, ei saa vähentää, muuttaa, keskeyttää, peruuttaa tai takavarikoida myöskään silloin, kun etuudensaaja on asunut samanaikaisesti kahden jäsenvaltion alueella (kaksi samanarvoista vakinaista asuinpaikkaa) ja kun toinen näistä on muu jäsenvaltio kuin se, jossa vanhuuseläkkeen maksamisesta vastuussa oleva laitos sijaitsee?

2) Onko SEUT 21 artiklaa ja SEUT 20 artiklan 2 kohtaa sekä – – asetuksen – – N:o 1408/71 10 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että [vanhuuseläkkeistä annetun lain] 114 §:n 1 momenttia sovelletaan yhdessä – – 9.10.1975 tehdyn sopimuksen – – 4 artiklan kanssa siten, että puolalainen eläkelaitos käsittelee asian uudelleen ja peruuttaa oikeuden vanhuuseläkkeeseen henkilöltä, jolla on useiden vuosien ajan ollut samanaikaisesti kaksi vakinaista asuinpaikkaa (kaksi elinetujen keskusta) kahdessa nykyisin Euroopan unioniin kuuluvassa valtiossa ja joka ei ennen vuotta 2009 ole esittänyt hakemusta tai selvitystä asuinpaikkansa siirtämisestä jompaankumpaan näistä valtioista?

Jos vastaus on kieltävä:

3) Onko SEUT 20 artiklan 2 kohtaa ja SEUT 21 artiklaa sekä – – asetuksen – – N:o 1408/71 10 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä [vanhuuseläkkeistä annetun lain] 138 §:n 1 ja 2 momentin soveltamiselle siten, että puolalainen eläkelaitos vaatii sen nojalla henkilöä, jolla on vuosina 1975–2009 ollut samanaikaisesti kaksi vakinaista asuinpaikkaa (kaksi elinetujen keskusta) kahdessa nykyisin Euroopan unioniin kuuluvassa valtiossa, maksamaan vanhuuseläkkeen takaisin kolmelta edeltävältä vuodelta, kun puolalainen eläkelaitos ei eläkkeen myöntämistä koskevaa hakemusta käsiteltäessä eikä sen saamisen jälkeen ole tiedottanut hänelle siitä, että kahdesta vakinaisesta asuinpaikasta on ilmoitettava ja että on esitettävä hakemus tai selvitys, joka koskee sitä, että valitaan jommankumman valtion eläkelaitos, joka on toimivaltainen käsittelemään vanhuuseläkettä koskevan hakemuksen?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat toteamukset

29 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, on käsiteltävänä olevan asian erityispiirteet huomioon ottaen ratkaistava ensin, soveltuvatko, ja missä määrin, asetuksen N:o 1408/71 säännökset pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen.

30 Ensinnäkin on todettava asetuksen N:o 1408/71 ajallisesta soveltamisesta, että kyseinen asetus on tullut voimaan Puolan tasavaltaan nähden tämän liittyessä Euroopan unioniin eli 1.5.2004.

31 Vaikka Wencel tässä tapauksessa on saanut oikeuden puolalaiseen vanhuuseläkkeeseen ZUS:n 24.10.1990 tekemällä päätöksellä, on kuitenkin niin, että kyseinen oikeus kumottiin ja Wenceliä vaadittiin palauttamaan perusteettomasti maksetuiksi väitetyt summat kolmelta edeltävältä vuodelta 26.11.2009 ja 23.12.2009 tehdyillä päätöksillä.

32 Näin ollen pääasian oikeudenkäynnin kohteena ovat kaksi viimeksi mainittua päätöstä, jotka on tehty sen jälkeen, kun Puolan tasavalta liittyi Euroopan unioniin.

33 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa lisäksi, että vaikka asetus N:o 1408/71 Puolassa sovellettavana siirtotyöläisten sosiaaliturvaa koskevana uutena lainsäädäntönä lähtökohtaisesti pätee ainoastaan tulevaisuuteen nähden, sitä voidaan kuitenkin soveltaa vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin (ks. vastaavasti asia C-290/00, Duchon, tuomio 18.4.2002, Kok., s. I-3567, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Siten 26.11.2009 ja 23.12.2009 tehtyjen päätösten laillisuutta on arvioitava asetuksen N:o 1408/71 perusteella siltä osin kuin asiassa ei sovelleta sosiaaliturvasopimusten määräyksiä.

35 Toiseksi on todettava asetuksen N:o 1408/71 asiallisesta sovellettavuudesta, että asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan kyseisen asetuksen liitteessä III lueteltujen sosiaaliturvasopimusten määräykset jäävät voimaan sen estämättä, mitä säädetään asetuksen 6 artiklassa, jonka mukaan mainitulla asetuksella korvataan sen henkilöllisen ja asiallisen soveltamisalan puitteissa kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevat sosiaaliturvasopimukset (yhdistetyt asiat C-396/05, C-419/05 ja C-450/05, Habelt ym., tuomio 18.12.2007, Kok., s. I-11895, 87 kohta).

36 Koska 9.10.1975 tehty sopimus mainitaan asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III, sitä sovelletaan pääsääntöisesti edelleen myös sen jälkeen, kun asetus N:o 1408/71 on tullut Puolassa voimaan, mikäli toinen asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan 2 kohdan c alakohdassa mainitusta kahdesta muusta edellytyksestä täyttyy eli mikäli 9.10.1975 tehdyn sopimuksen soveltaminen on etuudensaajille edullisempaa tai mikäli kyseinen sopimus johtuu historiallisista olosuhteista ja sen vaikutus on ajallisesti rajoitettu.

37 Siten asetusta N:o 1408/71 sovelletaan vain siinä määrin kuin ennen sen voimaantuloa tehdyt kahdenväliset sopimukset eivät estä sen soveltamista (ks. vastaavasti asia 28/68, Torrekens, tuomio 7.5.1969, Kok., s. 125, 19–21 kohta). Kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 kohdan kaltaisen unionin säännöksen, jolla asetetaan kahdenvälisen sopimuksen soveltaminen etusijalle, ulottuvuus ei kuitenkaan voi olla ristiriidassa sen lainsäädännön taustalla olevien periaatteiden kanssa, jonka osa se on (ks. analogisesti asia C-533/08, TNT Express Nederland, tuomio 4.5.2010, Kok., s. I-4107, 51 kohta).

38 Tästä seuraa, että unionin oikeus on sovellettavissa paitsi kaikissa niissä tilanteissa, jotka asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan 2 kohdassa mainituin edellytyksin eivät kuulu 9.10.1975 tehdyn sopimuksen soveltamisalaan, myös silloin, kun kyseisen sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa niiden periaatteiden kanssa, joihin mainittu asetus perustuu.

39 Kansallisten sosiaaliturvalainsäädäntöjen yhteensovittamissääntöjen taustalla olevat periaatteet vastaavat henkilöiden vapaan liikkuvuuden alaan liittyviä periaatteita, ja näiden perusperiaatteena puolestaan on se, että unionin toimintaan sisältyy muun muassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden väliltä (ks. vastaavasti asia C-127/11, van den Booren, tuomio 7.3.2013, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Koska Wencel on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, hänen tilanteeseensa sovelletaan lisäksi niitä periaatteita, joihin asetus N:o 1408/71 perustuu. Kun otetaan huomioon, että kyseessä olevan kansainvälisen sopimuksen tekemisen tarkoituksena ei ole ollut näiden periaatteiden täytäntöönpano, kyseinen sopimus saattaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa olla mainittujen periaatteiden vastainen.

41 On siis syytä todeta, että Wencelin tilannetta on arvioitava asetuksen N:o 1408/71 perusteella.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

42 Ennakkoratkaisukysymyksillään, joita on syytä tutkia yhdessä, kansallinen tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko unionin oikeutta tulkittava siten, että sosiaaliturvalaitos voi taannehtivasti poistaa oikeuden vanhuuseläkkeeseen, joka on myönnetty vakuutetulle, jolla on useiden vuosien ajan ollut samanaikaisesti kaksi vakinaista asuinpaikkaa kahdessa eri jäsenvaltiossa, ja vaatia palauttamaan perusteettomasti maksetuiksi väitetyt eläkkeet sillä perusteella, että vakuutettu saa leskeneläkettä toisesta jäsenvaltiosta, jonka alueella hänellä on myös ollut asuinpaikka.

43 Ensinnäkin on tutkittava, voiko henkilöllä olla asetuksen N:o 1408/71 ja tarkemmin sen 10 artiklan soveltamisen kannalta pätevällä tavalla kaksi vakinaista asuinpaikkaa samanaikaisesti kahden eri jäsenvaltion alueella.

44 Mainitusta 10 artiklasta on syytä täsmentää, että siinä säädetään asumista koskevasta edellytyksestä luopumisesta siten, että siinä taataan mahdollisuus saada sosiaaliturvaetuuksia toimivaltaiselta valtiolta silloin, kun vakuutettu asuu muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa maksamisesta vastuussa oleva laitos sijaitsee, tai muuttaa asumaan tällaiseen muuhun jäsenvaltioon.

45 Koska asetuksen N:o 1408/71 10 artiklan sanamuodon perusteella ei kuitenkaan voida vastata kysymykseen siitä, onko kahden vakinaisen asuinpaikan olemassaolo kahdessa eri jäsenvaltiossa mainitun asetuksen nojalla sallittua, on syytä huomauttaa, että kyseisellä asetuksella on otettu käyttöön kansallisten sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisjärjestelmä ja että sen II osastossa säädetään sovellettavan lainsäädännön määräytymisestä.

46 Oikeuskäytännössä on jo todettu, että viimeksi mainittujen säännösten tarkoituksena on paitsi estää se, että asianomaiset henkilöt jäisivät heihin sovellettavissa olevan lainsäädännön puuttuessa ilman sosiaaliturvaa (ks. vastaavasti asia 92/63, Nonnenmacher, tuomio 9.6.1964, Kok., s. 557, 572 ja 573), myös varmistaa, että asianomaiset henkilöt ovat vain yhden jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän alaisia, jotta vältettäisiin sovellettavien kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäisyys ja ne vaikeudet, joita siitä voi seurata (ks. vastaavasti asia 60/85, Luijten, tuomio 10.7.1986, Kok., s. 2365, 12 kohta).

47 Tämä yhden sovellettavan lainsäädännön periaate ilmaistaan erityisesti asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 1 kohdassa (ks. vastaavasti mm. em. asia Luijten, tuomion 13 kohta) ja 2 kohdan f alakohdassa, kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 28 kohdassa huomauttaa, sekä mainitun asetuksen 14 a artiklan 2 kohdassa (asia C-493/04, Piatkowski, tuomio 9.3.2006, Kok., s. I-2369, 21 kohta).

48 Koska asetuksella N:o 1408/71 käyttöön otetussa järjestelmässä asuinpaikka on siten se tekijä, jonka perusteella sovellettava lainsäädäntö määräytyy, ei voida hyväksyä, että henkilöllä olisi asetusta N:o 1408/71 sovellettaessa samanaikaisesti useita asuinpaikkoja eri jäsenvaltioissa, sillä muutoin edellisessä kohdassa mainitut säännökset menettäisivät tehokkaan vaikutuksensa.

49 Tämä toteamus on vahvistettu oikeuskäytännössä, joka liittyy siirtotyöläisten sosiaaliturvajärjestelmiin sovellettavassa unionin säännöstössä tarkoitettuun asumisen käsitteeseen. Unionin tuomioistuin on nimittäin korostanut, että silloin, kun henkilön oikeusasemaan voitaisiin soveltaa useamman

jäsenvaltion lainsäädäntöä, käsitteellä ”jäsenvaltio, jonka alueella henkilö asuu”, tarkoitetaan jäsenvaltiota, jossa henkilö asuu vakinaisesti ja jossa on myös hänen elinetujensa tavanomainen keskus (ks. vastaavasti asia C-90/97, Swaddling, tuomio 25.2.1999, Kok., s. I-1075, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 Oikeuskäytännössä kehitetty luettelo tekijöistä, jotka on otettava huomioon henkilön vakinaista asuinpaikkaa määritettäessä – tämä luettelo sisältyy nykyään kodifioituna sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä 16.9.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 987/2009 (EUVL L 284, s. 1) 11 artiklan 1 kohtaan –, kuvastaa tarvetta määrittää yksi ainoa asuinpaikka.

51 Näin ollen on syytä todeta, että asetuksen N:o 1408/71 10 artiklaa on tulkittava siten, että kyseistä asetusta sovellettaessa henkilöllä ei voi olla samanaikaisesti kahta vakinaista asuinpaikkaa kahden eri jäsenvaltion alueella.

52 Toiseksi sen selvittämiseksi, mikä laitos on toimivaltainen vahvistamaan eläkeoikeudet Wencelin tilannetta vastaavassa tilanteessa olevalle henkilölle, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on asiakirja-aineiston kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella määritettävä, missä jäsenvaltiossa sijaitsee asianomaisen henkilön vakinainen asuinpaikka edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.

53 Tästä on ensin täsmennettävä, että kantaja on työskennellyt ainoastaan Puolan alueella ja että kyseinen työ liittyi kantajan siellä vaalimiin perhesuhteisiin.

54 Vuodesta 1990 alkaen kantajalle sitten myönnettiin vanhuuseläke sellaisten vakuutusmaksujen perusteella, joita hän tätä tarkoitusta varten oli Puolassa maksanut.

55 Lopuksi kansallisen tuomioistuimen on tutkittava, onko asianomaisen henkilön ZUS:n pyynnöstä vuonna 2009 antama ilmoitus, jonka mukaan hänen asuinpaikkansa oli Saksassa, ristiriidassa todellisen tilanteen kanssa, kun otetaan huomioon erityisesti se, että viimeistään hänen puolisonsa kuoltua vuonna 2008 hänen elinetujensa keskus vaikuttaisi siirtyneen kokonaan Puolaan.

56 Jos oletetaan, että toimivaltainen laitos sijaitsee asianomaisen henkilön asumisen perusteella kyseisessä jäsenvaltiossa, on kolmanneksi ratkaistava, voiko kyseinen laitos pätevästi peruuttaa taannehtivasti hänen oikeutensa vanhuuseläkkeeseen ja vaatia häntä palauttamaan perusteettomasti maksetuiksi väitetyt eläkkeet sillä perusteella, että hän saa leskeneläkettä toisesta jäsenvaltiosta, jonka alueella hänellä on myös ollut asuinpaikka.

57 Etuuksien päällekkäisyydestä on syytä muistuttaa yhtäältä, että asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti kyseisellä asetuksella ei pääsääntöisesti anneta eikä pysytetä oikeutta useisiin samanlaisiin etuuksiin yhden ja saman vakuutuskauden perusteella.

58 Koska unionin tuomioistuimelle esitettyjen kirjallisten huomautusten perusteella näyttää siltä, että Wencelille Puolassa maksettava vanhuuseläke on laskettu hänen itsensä kyseisessä jäsenvaltiossa tekemän työuran perusteella ja että saksalainen leskeneläke maksetaan hänelle hänen edesmenneen puolisonsa Saksassa harjoittaman toiminnan perusteella, näitä kahta etuutta ei voida pitää samanlaisina etuuksina (ks. vastaavasti asia 197/85, Stefanutti, tuomio 6.10.1987, Kok., s. 3855, Kok. Ep. IX, s. 203, 13 kohta; asia C-366/96, Cordelle, tuomio 12.2.1998, Kok., s. I-583, 20 ja 21 kohta ja asia C-127/11, van den Booren, tuomio 7.3.2013, 32 ja 33 kohta).

59 Toisaalta asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, etuuksien pienentämistä koskevia jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä voidaan soveltaa niiden henkilöiden osalta, joille maksetaan tämän jäsenvaltion etuutta, jos he voivat saada muita sosiaaliturvaetuuksia, vaikka tällaiset etuudet saavutettaisiin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan (asia C-107/00, Insalaca, tuomio 7.3.2002, Kok., s. I-2403, 22 kohta).

60 Näin ollen asetus N:o 1408/71 ei ole esteenä sellaisen kansallisen säännöstön soveltamiselle, jonka seurauksena sen eläkkeen määrä, jota vakuutettu voi vaatia, pienenee sillä perusteella, että hän saa vanhuusetuutta toisesta jäsenvaltiosta, edellyttäen kuitenkin, ettei asetuksella N:o 1408/71 asetettujen rajojen noudattamisesta muuta johdu.

61 Tällaisista rajoista säädetään muun muassa asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdassa, jonka mukaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavaa etuutta voidaan alentaa vain toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavien etuuksien määrällä.

62 Edellä esitetystä seuraa, että asianomaisen henkilön puolalaista vanhuuseläkettä ei voida taannehtivasti peruuttaa saksalaisen leskeneläkkeen perusteella. Sitä voidaan kuitenkin mahdollista puolalaista päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettua sääntöä soveltamalla alentaa saksalaisten etuuksien määrällä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia, onko tällaista sääntöä tässä tapauksessa olemassa.

63 Mikäli Puolan oikeusjärjestykseen sisältyy tällainen päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettu sääntö, jonka soveltamiselle ei ole asetuksen N:o 1408/71 nojalla estettä, on lisäksi tutkittava, estävätkö EUT-sopimuksen määräykset kyseisen säännön soveltamisen.

64 Kuten tämän tuomion 37 kohdassa on jo huomautettu, tämä tulkinta asetuksesta N:o 1408/71 on näet ymmärrettävä kuitenkin niin, ettei se rajoita ratkaisua, joka johtuu mahdollisesta primaarioikeuden määräysten soveltamisesta. Siitä, että kansallinen toimenpide voi olla johdetun oikeuden säännöksen, tässä tapauksessa asetuksen N:o 1408/71, mukainen, ei välttämättä seuraa, että toimenpidettä ei tulisi arvioida perussopimuksen määräysten perusteella (asia C-208/07, von Chamier-Glisczinski, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6095, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia van den Booren, tuomion 38 kohta).

65 Tässä yhteydessä kansallinen tuomioistuin esittää ennakkoratkaisukysymykset unionin primaarioikeuden, erityisesti SEUT 20 artiklan 2 kohdan ja SEUT 21 artiklan, valossa.

66 On selvää, että Wencelin tilanne kuuluu SEUT 45 artiklan soveltamisalaan.

67 Koska pääasia kuuluu tämän määräyksen soveltamisalaan, ei ole tarpeen lausua SEUT 20 artiklan 2 kohdan ja SEUT 21 artiklan tulkinnasta. Viimeksi mainituista määräyksistä, joissa ilmaistaan yleisesti jokaisella unionin kansalaisella oleva oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, on näet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta erityismääräys SEUT 45 artiklassa (ks. vastaavasti asia C-379/11, Caves Krier Frères, tuomio 13.12.2012, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Tästä on riittävää palauttaa mieleen, että SEUT 45 artiklassa pannaan täytäntöön perusperiaate, jonka mukaan unionin toimintaan sisältyy muun muassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden väliltä (em. asia van den Booren, tuomion 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

69 Näin ollen unionin oikeus on esteenä sellaisille kansallisille toimenpiteille, jotka – vaikka niitä sovelletaan ilman kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää – voivat haitata sitä, että unionin kansalaiset käyttävät perustamissopimuksessa taattuja perusvapauksia, tai jotka tekevät niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa (ks. em. asia van den Booren, tuomion 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Tämäntyyppiset kansalliset toimenpiteet voidaan hyväksyä vain edellyttäen, että niillä on yleisen edun mukainen tavoite, että niillä voidaan taata tämän tavoitteen saavuttaminen ja että niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen niillä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi (em. asia van den Booren, tuomion 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Kansallisen tuomioistuimen on siis arvioitava, onko kyseessä oleva kansallinen säännöstö yhteensopiva unionin oikeuden vaatimusten kanssa, eli tutkittava, johtaako sääntö, jolla määrätään vanhuuseläkeoikeuden peruuttamisesta ja perusteettomasti maksetuiksi väitettyjen summien palauttamisesta – jota sovelletaan tosin erotuksetta Puolan kansalaisiin ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin –, siihen, että asianomainen on epäedullisessa tilanteessa sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja jos käsiteltävässä asiassa todetaan tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo, onko kyseessä oleva kansallinen sääntö oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja onko se oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (em. asia van den Booren, tuomion 46 kohta).

72 Tämän tutkimisen yhteydessä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on otettava huomioon, että SEUT 4 artiklassa ilmaistu lojaalin yhteistyön periaate velvoittaa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset panemaan toimeen kaikki käytössään olevat keinot SEUT 45 artiklan tavoitteiden toteuttamiseksi (ks. em. asia van Munster, tuomion 32 kohta ja em. asia Leyman, tuomion 49 kohta).

73 Edellä todettujen seikkojen perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava seuraavasti:

— asetuksen N:o 1408/71 10 artiklaa on tulkittava siten, että kyseistä asetusta sovellettaessa henkilöllä ei voi olla samanaikaisesti kahta vakinaista asuinpaikka kahden eri jäsenvaltion alueella

— asetuksen N:o 1408/71 säännösten ja erityisesti sen 12 artiklan 2 kohdan ja 46 a artiklan nojalla jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei voi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa pätevästi peruuttaa taannehtivasti etuudensaajan oikeutta vanhuuseläkkeeseen ja vaatia perusteettomasti maksetuiksi väitettyjen eläkkeiden palauttamista sillä perusteella, että etuudensaaja saa leskeneläkettä toisesta jäsenvaltiosta, jonka alueella hänellä on myös ollut asuinpaikka. Ensimmäisessä jäsenvaltiossa maksettavaa vanhuuseläkettä voidaan kuitenkin mahdollista kansallista päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettua sääntöä soveltamalla alentaa toisessa jäsenvaltiossa saatujen etuuksien määrällä.

— SEUT 45 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa esteenä päätökselle, jolla ensimmäisessä jäsenvaltiossa maksettavaa vanhuuseläkettä alennetaan toisessa jäsenvaltiossa saatujen etuuksien määrällä soveltamalla mahdollista päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettua sääntöä, kunhan mainitun päätöksen seurauksena näiden etuuksien saaja ei joudu epäedulliseen tilanteeseen sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja – jos tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo todetaan – kunhan kyseinen päätös on oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja kunhan se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Oikeudenkäyntikulut

74 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 17.6.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 592/2008, 10 artiklaa on tulkittava siten, että kyseistä asetusta sovellettaessa henkilöllä ei voi olla samanaikaisesti kahta vakinaista asuinpaikka kahden eri jäsenvaltion alueella.

Asetuksen N:o 1408/71 säännösten ja erityisesti sen 12 artiklan 2 kohdan ja 46 a artiklan nojalla jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei voi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa pätevästi peruuttaa taannehtivasti etuudensaajan oikeutta vanhuuseläkkeeseen ja vaatia perusteettomasti maksetuiksi väitettyjen eläkkeiden palauttamista sillä perusteella, että etuudensaaja saa leskeneläkettä toisesta jäsenvaltiosta, jonka alueella hänellä on myös ollut asuinpaikka. Ensimmäisessä jäsenvaltiossa maksettavaa vanhuuseläkettä voidaan kuitenkin mahdollista kansallista päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettua sääntöä soveltamalla alentaa toisessa jäsenvaltiossa saatujen etuuksien määrällä.

SEUT 45 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa esteenä päätökselle, jolla ensimmäisessä jäsenvaltiossa maksettavaa vanhuuseläkettä alennetaan toisessa jäsenvaltiossa saatujen etuuksien määrällä soveltamalla mahdollista päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettua sääntöä, kunhan päätöksen seurauksena näiden etuuksien saaja ei joudu epäedulliseen tilanteeseen sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja – jos tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo todetaan – kunhan kyseinen päätös on oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja kunhan se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Allekirjoitukset